

חגיגה הסוכות - שמחת ניסוך המים

השיחה: חלק כ"ד, שיחה על חגיגה הסוכות • siha.beiyoune@loubavitch.fr

מקור 3:

הגם שההלכה נקבעה כדעת רבי יהושע, בכל זאת ידוע הכלל ש"אלו ואלו דברי אלקים חיים הן"⁴, היינו, שיש מקום ברוחניות לקיום שתי הדעות על התחלת שאיבת המים.

יתירה מכך: גם לפי ההלכה ששאיבת המים התחילה בליל ראשון של החג, בפועל, השמחה המושלמת, עם החליל וכלי הנגינה, התחילה רק מליל שני ואילך (חול המועד בארץ ישראל), מכיון שה'חליל' היה אסור ביום טוב⁵.

[ומשום כך בתקופתנו, כאשר שמחת בית השואבה אינה כרוכה ב'חליל' של בית המקדש, יש לומר, ש"קלקלתנו זוהי תקנתנו", שמחת בית השואבה מתחילה במספר פרטים בעוצמה רבה מיד בליל ראשון של חג הסוכות].

ובכל זאת, מכיון שבבית המקדש, השמחה היתירה (עם ה'חליל') התחילה רק בליל שני, משמע ששמחה יתירה זו, מצד מהותה, יכולה להתחיל רק מיום שני ואילך.

ואם כן, צריכים אנו להסביר איך מצד אחד - ההלכה היא ששמחת בית השואבה מתחילה בליל ראשון (לפני שמחת הלולב), ומצד שני, השמחה המושלמת הייתה רק מליל שני ואילך (אחרי שמחת הלולב). וכפי שנבאר.

מקור 4:

כדי להבין זאת, יש להבין תחילה מהו טעם השמחה בשאיבת מים פשוטים? ובפרט שמובא בגמרא ש"אין אומרים שירה אלא על [ניסוך] היין"⁶. אם כן, למה שמחים על ניסוך מים?

אכן, מבואר בלקוטי תורה, שהשמחה של ניסוך היין, למרות שזוהי שמחה קדושה, בכל זאת היא קשורה לטבע האדם, מכיון שיין הוא דבר המשמח אנשים על-פי טבע.

וכמו שתיית יין עבור שמחת יום טוב (כמובא בגמרא ש"אין שמחה אלא ביין"⁷), שהגם שיהודים שותים עבור המצווה, מכיון שאנחנו עם מיוחד ("גוי אחד בארץ") - ולכן יהודים לא שותים ושמחים לשם תאוה ח"ו, אלא שמחים מן הקדושה והשמחה שיש ביין - בפועל שמחה זו קשורה עם טבע האדם, שיין בטבעו מעורר שמחה אצל אנשים.

משא"כ השמחה הקשורה לניסוך המים על גבי המזבח, אשר אין תכונתם הטבעית של המים לשמחה, מוכיחה, ששמחה זו אינה תלויה בענייני הטבע אלא מתעוררת אך ורק משום ציווי הקב"ה. ומכיון שהקב"ה הוא אין סוף, הרי גם השמחה הנובעת מניסוך המים היא מעל לכל מדידה והגבלה!

⁴ גמרא עירובין יג, ב: "אמר רבי אבא אמר שמואל: שלש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו. יצאה בת קול ואמרה: אלו ואלו דברי אלקים חיים הן, והלכה כבית הלל."

⁵ משנה סוכה ה, א: "החליל חמשה [פעמים או] ששה [פעמים], זהו החליל של בית השואבה שאינו דוחה לא את השבת ולא את יום טוב."

⁶ גמרא ברכות לה, א: "אין [הלויים] אומרים שירה [על שום "אכילת" מזבח כגון בשעת זריקת דם הקרבנות וניסוך המים] אלא על [ניסוך] היין למזבח."

⁷ גמרא פסחים קט, א: "תנו רבנן: חייב אדם לשמח בניו ובני ביתו ברגל, שנאמר ושמחת בחגך, במה משמחם - ביין... תניא, רבי יהודה בן בתירא אומר: בזמן שבית המקדש קיים - אין שמחה אלא בבשר... ועכשיו שאין בית המקדש קיים - אין שמחה אלא ביין, שנאמר ויין ישמח לבב אנוש."

הערה למגיד השיעור: שיחה זו מדברת על טעם השמחה בניסוך המים ושמחת בית השואבה. כדי להבין את השיחה, מומלץ מאוד ללמוד המשנה במסכת סוכה (סוף פרק ד' ותחילת פרק ה'), ואפילו ללמוד עם הקהל אם הדבר מתאפשר. באתר השיחה תמצאו נספח צילום הפרקים המתאימים, לתלמיד (עם פירוש ברטנורא) ולמגיד השיעור (עם פירוש קהתי).

כמו כן, שיחה זו נאמרה בשנת תשמ"א, ואז הרבי עשה 'סטורעם' גדול בכל מהלך החג על חשיבות השמחה, ושיש לרקוד עד לרחובות! (ואז רקדו עד לקניגסטון ומונטגומרי וכו'). תמצאו יומן מתשרי תשמ"א כאן: <https://goo.gl/IJ9bDj>

מקור 1:

בחג הסוכות, חוץ מהשמחה הקשורה בחג זה כבכל יום טוב¹, ישנם ב' שמחות מיוחדות הקשורות לחג זה:

שמחת הלולב: כמו שנאמר "וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ עָבֹת וְעַרְבֵי נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים". וכפי שהובאה דעה בתלמוד ירושלמי, שכתוב זה מדבר "בשמחת הלולב"².

שמחת בית השואבה: השמחה שהיתה בשעת שאיבת המים בלילה, עבור ניסוך המים למחרת על המזבח.

כפי שמסופר במשנה סוכה על מהלך שאיבת המים, שהיו ממלאים צלוחית מים ממעיין השילוח, וכשהיו מגיעים עם צלוחית זו לשער המים של ירושלים - "תקעו והריעו ותקעו".

וכפי שמפרש רש"י, שטעם התקיעה היה "משום שמחה, דכתיב (ישעי' יב, ג) ושאתם מים בששון".

מקור 2:

והנה, נחלקו החכמים בגמרא על הזמן בו התחילו ניסוך המים בחג הסוכות: האם התחילו לשאוב בלילה הראשון עבור הניסוך למחרת, או שהתחילו לשאוב רק בליל שני של החג? "רבי יהודה בן בתירה אומר: בשני בחג [מתחיל] ניסוך המים מן התורה. [ור' יהושע אומר:] ניסוך המים כל שבעה".

עפ"ז, ישנו חילוק איזה שמחה הגיעה קודם: אם נאמר שהתחילו לשאוב ולשמח כבר בליל ראשון של חג הסוכות, זאת אומרת ששמחת בית השואבה התחילה עוד לפני שמחת הלולב שמתחילה רק בבוקר יום הראשון.

משא"כ אם נאמר שהתחילו לשאוב בליל שני, זאת אומרת ששמחת הלולב (שהתחילה בבוקר³ היום הראשון) התחילה עוד קודם שמחת בית השואבה (שהתחילה בליל שני).

אכן, הרמב"ם פסק להלכה, ש"כל שבעת ימי החג מנסכין את המים על גבי המזבח" (כרבי יהושע), ואם כן, שמחת בית השואבה התחילה בפועל כבר בליל ראשון של חג הסוכות.

¹ שולחן ערוך אדה"ז או"ח תקכט, ו: "[ב]שמונת ימי החג... חייב אדם להיות שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובניו וכל הנלווים אליו ושמחה זו היא מצות עשה מן התורה שנאמר ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך וגו'".

² ירושלמי ראש השנה ד, ג: "כתיב 'ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים'... בשמחת שלמים הכתוב מדבר, אית תניי תני בשמחת הלולב הכתוב מדבר".

³ גמרא סוכה מג, א: "ביום ולא בלילה מנא ליה? - נפקא ליה מסיפא דקרא, ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים - ימים ולא לילות".

אנו מוצאים ב' סוגי שמחה אלו (שמחה טבעית ועל-טבעית) גם בעבודת האדם, ב'מזבח הרוחני' של האדם:

יין: מסמל שמחה של מצוה הנוצרת באמצעות התבוננות שכלית, בזכות הנפלאה, שהקב"ה העניק לנו את האפשרות לקיים מצוה ולהדבק בו יתברך. אכן, בשמחה זו ניתן לחוש גם מציאותו והרגשתו של האדם המקיים את המצווה, ולכן שמחה זו היא מוגבלת.

מים: מסמלים שמחה של מצווה, הנעלית משכל ומהבנה. שמחה של יהודי הנמצא בהלך-רוח של מסירות-נפש, של התמסרות להקב"ה ללא שום טעם! שמחה זו היא שמחה אמיתית, שאינה מוגבלת כלל, משום שהיא קשורה ב'עצם הנפש למעלה מהכוחות הגלויים'⁸.

ולכן, דווקא על שמחה זו של ה'מים', אמרו חז"ל ש'מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו'!

זהו הקשר הכללי שיש בין שמחה נעלית זו לחג הסוכות:

חג הסוכות אינו חג שמגיע סתם כך באמצע השנה... שמחת חג זה מגיעה ונובעת אחרי העבודה העצומה ודברים שהתחילו להיווצר כבר בראש השנה, עשרת ימי תשובה, ובמיוחד בעבודת ביום הכפורים.

וכמבורא ב'עטרת ראש' לאדמו"ר האמצעי, שענין הסכך של הסוכה, הקשור לעניי הכבוד⁹, מקורו הרוחני הוא מהתשובה ומענין הקטורת של יום הכפורים.

היינו, שעבודת יום הכיפורים, היא עבודה מצד דרגת ה'יחידה' שבנפש, התקשרות עצם הנשמה עם עצמותו יתברך. והעבודה בסוכות היא, שהתקשרות זו תבוא לידי ביטוי עד כדי כך שתקיף את היהודי כולו בכל ענייניו¹⁰.

וזה מתבטא במצוות הסוכה, עליה הכתוב אומר: "בַּסֹּכֶת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים", ומבואר בגמרא ש"תֵּשְׁבוּ - כַּעֲיֵן תְּדוּרוֹ", היינו שגרים בסוכה בתור דירה מרכזית וקבועה¹¹, דירה שמקיפה את כל עניינינו והווי חיינו.

בהמשך לביאור מעלת הסוכה, נבין כעת את מהות מצוות הלולב, הקשורה לחג הסוכות, וגם לסוכה עצמה (מכיון שמצוות נטילתו מן המזבח של הלולב היא בתוך הסוכה):

הסברנו לעיל שמעלת הסוכה היא שמקיפה ומסובבת את היהודי בכל ענייניו, ובלשון החסידות - "כוח מקיף".

⁸ במילים אחרות: יש שמחה הקשורה בהבנת ו'געשמאק' האדם בתורה ובמצוות, ואכן, זוהי שמחה עצומה! אך שמחה זו היא מוגבלת לפי המושגים שלנו, עד כמה היהודי הבין בשכלו חשיבות ויוקר התורה והמצוות.

יש עוד שמחה, הקשורה עם התמסרות בלי-גבול וללא טעם להקב"ה. אכן, אז לא מבינים טעם השמחה, אבל שמחה זו היא הרבה יותר חזקה!

⁹ גמרא סוכה יא, ב: "דתניא: כי בסוכת הושבתי את בני ישראל - ענני כבוד היו, דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר סוכות ממש עשו להם".

¹⁰ היינו, שההתקשרות עם הקב"ה לא תהיה מופשטת ולמעלה מחיינו היום-יומיים, אלא פשוט תקיף את כל חיינו, שנהיה מסורים להקב"ה בכל פרט ופרט מחיינו הגשמיים.

¹¹ גמרא סוכה כח, ב: "תנו רבנן: כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי. כיצד? היו לו כלים נאים - מעלן לסוכה, מצעות נאות - מעלן לסוכה. אוכל ושותה ומטייל בסוכה. מנא הני מילי? דתנו רבנן: תשבו עיני תדורו. מכאן אמרו: כל שבעת הימים עושה אדם סוכתו קבע וביתו עראי".

ובכן, מעלת הלולב היא שלא רק הקדושה תקיף אותנו, אלא שנקרב אותה לעצמנו, אל ליבנו, כפי שהובא בסידור, שיש לקרב את הלולב בשעת הנענועים - "אל החזה [והלב]".

מעלת הלב, גם בגשמיות, היא שהוא "פליג לכל שייפיך", הוא מחלק את החיות והחמץן לכל הגוף - גם לשכל שבראש! וזוהי מעלת הלולב ברוחניות, שפועל שלא רק שתהיה לנו מסירות הנפש כללית, ולא רק שמסירות נפש זו גם תקיף ותסובב אותנו, אלא שנרגיש את זה בתוך עצמנו בפועל!

ואז, כאשר ההתבטלות ומסירות הנפש חודרות אל הכוחות הפנימיים, השכל והמידות, שגם כוחות אלו יחייבו את מסירות הנפש, אז מסירות הנפש היא בשלימותה. כי:

(א) דווקא על ידי כך חודרת מסירות הנפש אל פנימיותו של האדם, ולכן רק כך יש לה קיום. (ב) זו הוכחה לכך שההתבטלות ומסירות הנפש אינה מוגבלת, שאין מקום בנפש שלא מכיל את מסירות הנפש! גם השכל והמידות הכי מיושבים, מרגישים וחיים את מסירות הנפש.

עפ"ז יובן, למה בפנימיות העניינים, שמחת בית השואבה אמנם התחילה בליל ראשון, אבל היתה מושלמת רק מליל שני ואילך. מכיון שדווקא אחרי מהות הלולב, אחרי שמסירות הנפש נכנסה בפנימיות האדם על ידי מצווה זו, אז מסירות הנפש היא מושלמת.

ואז גם השמחה הנובעת מכך היא מושלמת מכיון ש: (א) שמחה זו היא גלויה מכיון שקשורה לדברים שמרגישים, (ב) שמחה זו אינה מוגבלת, וחודרת לכל מקום, גם לשכל ולמידות עצמן!

שמחה מושלמת זו התחילה רק בליל שני, אחרי שכבר קיימנו מצוות הלולב כנ"ל. אכן, ההלכה נקבעה שהשמחה מתחילה כבר מליל ראשון, מכיון שכפי שהסברנו, בעצם כניסת חג הסוכות ומצוות הסוכה, יש כבר שלב חדש וטעם לשמחה: מסירות הנפש התחילה כבר להקיף את האדם¹²!

עפ"ז יובן למה בזמן הגלות, מנהג ישראל בכמה מקומות להתחיל את השמחה כבר מיום ראשון של החג:

מכיון שבזמן הגלות, התחלת ועיקר עבודת מסירות הנפש, אינה נעשית כליך מתוך הבנה והשגה (עם הכוחות הפנימיים)¹³ אלא מתוך התמסרות ללא טעם, מסירות נפש שתקיף אותנו בכך שלעולם "לא נבוש מפני המלעיגים"¹⁴.

לכן, השמחה יכולה להתחיל כבר מליל הראשון, כשמסירות הנפש מקפת אותנו... אכן, בליל שני, גם בימינו, השמחה יכולה להיות עוד יותר חזקה! ובפרט שבימינו יש מעלה, שמכיון שלא מרגישים בפנימיותנו וכו', אז השמחה נובעת מצד עצם נפשנו, שמחה אמיתית, בלי גבול!

¹² במילים אחרות, ישנם ג' שלבים: (א) יוה"כ - התעוררות מסירות הנפש מופשטת להקב"ה. (ב) מתחילת ליל א' עד בוקר א' דחג הסוכות - מסירות הנפש מקפת אותנו בכל העניינים. (ג) ליל ב' דחג הסוכות - מסירות הנפש מקפת אותנו ונכנסה בנו! זהו מקור לשמחה הכי נעלית, באין ערוך מבלילה הקודם!

¹³ ולכן, אם לא הבנו חלק מהדברים שהוסברו במקורות 7 ו-8, זה בסדר... זה פשוט דברים שאמנם קיימים כעת, אבל לא מורגשים כ"כ. קשה להרגיש בימינו, לפחות בהתחלת העבודה, שמסירות הנפש נכנסת בנו בפנימיות.

¹⁴ וכפי שכל בעל תשובה יכול להרגיש זאת... שיעיקר מסירות נפש היא לא להתפעל מן המלעיגים למיניהם על דרכו החדשה, אלא פשוט להמשיך!